

RIPORT AZ ÉV LUCERNA- ÉS OLASZ- PERJESZILÁZSÁNAK KÉSZÍTŐJÉVEL

Dr. Orosz Szilvia
Állattenyésztési Teljesítményvizsgáló Kft.

A Zsadányi Malom '97 Kft. nyerte az Év tavaszi tömegtakarmánya 2020. díjat lucernaszilázs és fűszilázs kategóriájában egyaránt. Hosszan gondolkodtam, hogy igazságos-e két díjat ugyanazon telepnek adni, miközben sok jó más tömegtakarmány is van az országban. Így döntöttem, mert rögzös, de példaértékű utat járnak, amit érdemes megmutatni. Hitelességüket pedig az elért eredmények mutatják. Ígértem, hogy elhozom az emberi és technológiai

történetüket, mert tanulságos. Lássuk hát.

Árpád Arnolddal beszélgettem. Arnold és Márk hirtelen maradtak egyedül édesapjuk halála után. 2014-ben állattenyésztői tapasztalatok nélkül örökölték egy tehenészetet 500 tehénnel és 30 kg körüli fejési átlaggal. Édesapjuk megalapozta a jövőjüket, de nehéz örökség volt ez. Hogyan tovább?

JÁRT UTAT A JÁRATLANÉRT? AZ INNOVATÍV GONDOLKODÁS ÁRA ÉS SIKERE

Kezdetben a hiányzó, sokéves állattenyésztői tapasztalat pótlását érezték a legszorongatóbb és legsürgősebb feladatnak. Nekik nem csak érdekes volt kérdezni kíváncsiságból, hanem a fennmaradás volt a tétje, hogy megtalálják a megfelelő embereket, akiknek aztán mernek kérdéseket feltenni. Segített Dr. Róth István, Iván Ferenc, a Berekfarm Kft., és jómagam is sokszor voltam a vonal másik végén. Úgy tűnik sikerült segíteni.

Ez az élethelyzet hozott számukra valami rendkívül fontosat, egy új szemléletet. **Az egyik legsúlyosabb gátja a hazai fejlődésnek, egy egyszerű mondat. Ez a mondat pedig így szól: „Mert így szoktuk.”.** Arnold és Márk ezt az elvet elvetve, új utakat kezdtek járni, sokat gondolkodtak, kételkedtek, kérdeztek és kipróbáltak.

Elmesélek egy történetet a matracokról. Sok tehen lett 'oltógyomros', vizsgáltuk keresztül-kasul a TMR-eket, annak szerkezetét, amíg kénytelen voltam azt

Árpád Arnold 2021.

mondani, Arnold, a TMR rendben van, de esznek ezek a tehenek eleget? Arnold ezek után megfigyelte, hogy azok a tehenek lettek 'oltósak', akik az előző napokban ácsorogtak a boxban. Ekkor tette fel a kérdést: miért nem fekszenek le a tehenek? Rossz volt a bokszt és az aljzat. Ebből lett egy kísérlet, ahol 9 különböző matractípust építettek be és hasonlítottak össze videokamerás felvételek alapján a Dairy-Dáv Kft. segítségével. A vízágy csak azért került be a kísérletbe, mert volt még 6 boxhely a kísérletben a favoritok mellett. A vízágyas matraccot két hétig kerülték a tehenek, majd annyira megszerették, hogy verekedtek érte. Ma már az egész istállójuk vízágyas matraccal van beépítve. Kitűnően működik, és már más telepek is átvették a technológiát a zsadányi kedvező tapasztalatok alapján. Nyáron hűti a teheneket, ezért még a nyári pihenést is megoldotta. Mivel mi havi telepi auditot csinálunk Zsadányban, ezért láttuk a döbbenetes különbséget. A 35-40 literes fejési átlag mellett a bélsárpontok egy kistejű csoportra voltak jellemzőek, mert 3,0-3,5 közötti értékeket kaptunk. Tehát a bélsarak túl 'erősek' voltak, 3-4 cm magassággal, határozott kontúrokkal. Hígg bélsár alig volt a fogadó csoportban. A nemzetközi ajánlásnál messze jobb értékeket tudtak produkálni a zsadányi tehenek. Folyamatosan azt kértem, hogy ellenőrizték az itatókat, mert olyan a bélsár-szerkezet, mintha nem innának eleget a tehenek. De a termelés csúcson volt, így be kellett látnom, hogy ennyit tesz, **amikor a tehén tud eleget pihenni**. Többet kérődzik, egészségesebb a bendő, így minden jobb. Ez az út 'járatlan' révén kockázatos volt, de megalapozta a változást. Emellett Zsadány **már 2016-ban elnyerte az**

Árpád Márk 2021.

Év olaszperje-szilázsa díjat (17,3% sza. nyersfehérje, 81% NDF₄₈, 298 g/kg sza. dNDF₄₈, Avensyl), tehát voltak jó tömegtakarmányaik. Ez a gondolkodás a jellemző erre a telepre és a tulajdonosokra, ami szerintem példaértékű.

Az, hogy a változás fejlődést jelent-e, nagy kérdés. Ebben az esetben sok rossz tapasztalattal, hibás döntésekkel együtt, de mégis a fejlődés kulcsa lett a változás. Most 700 tehenük van, vemhes üszöket adnak el, és 2020. júliusában 40 kg volt a fejési átlaguk. Ebben benne van az országban elsőként bevezetett vízágyas matrac, a hosszú évek óta kiváló olaszperje-szilázs, és sok minden más. Meglepő az is, amit a lucernáról gondolnak...

'EGY KÉZBEN' A TELEP ÉS A TÖMEGTAKARMÁNY

A második, amit fontosnak tartok bemutatni, hogy tulajdonosként hogyan állnak a döntéshozáshoz. Nincsenek ágazatok a telepen, nincsenek kétséges ágazatközi könyvelési elszámolások, egy zseb van. Összességében nyereségesnek kell lenni a telepnek, a valóságban, és nem papíron. Ez megalapozta a tömegtakarmány-termesztéssel kapcsolatos döntéseiket. **Mert a tömegtakarmányt nem önmagáért és a hozamáért termesztjük, hanem hogy a tehén profitot tudjon belőle termelni az elszámolási sor végén.** Ezért Zsadányban a lucerna és az olaszperje esetében nem a hozam a betakarításkori cél, hanem a kiváló emészthetőség. A tejtermelési adatok azt bizonyítják, hogy nagyobb fajlagos takarmányköltség mellett is érdemes fiatalon, kis hozammal lehozni a tavaszi tömegtakarmányokat, mert a tehén +2-3 kg fejési átlagot tud produkálni még a nyár folyamán is, ami a költségek szempontjából kompenzáló hatású, sőt. Zsadányban, ha nincs olaszperje-szilázs (de minden rendben működik), akkor 32 kg a fejési átlag, ha van olaszperje-szilázs,

de kevés (2-4 kg/nap/tehen), akkor 35 kg, ha viszont van elegendő olaszperje-szilázs (5-10 kg/nap/tehen), akkor 38 kg. A kis hozam 'rákfeneje' ezért a tejtermelés szempontjából inkább az összmenyiség. Ez szántóföldi területméret és a kaszálások számának kérdése. Arnold régóta nézi a számokat és ma már meggyőződése, hogy jobban járnak, ha az értékeesebb, de a lucernától drágább olaszperjéből próbál relatíve olcsóbb szilázst készíteni intenzívebb tápanyag-utánpótlással és több kaszálással (2-3/év). Az Alföldön. Mert a tehén jobban reagál a jó minőségű és nagy mennyiségű fűszilázssra, mint a lucernaszilázssra. Mivel a kétszeri-háromszori kaszálás érinti a vetésforgót is, ezért stratégiai kérdés. A 2021. év betakarítás költségeit egy következő számban mutatjuk majd be.

Bill Prokopnak (gyakorlati szaktanácsadó, a Cornell Egyetem kísérleti terének felépítője és vezetője) Szolnokon, a Szemináriumon volt egy nagyon fontos mondata: „Az állati jóllét jó üzlet.” Az a tehén termel hatékonyan, amelyik jól érzi magát.

Véleményem szerint, takarmányosként a tehénkomfort nem csak az infrastruktúrát (az istállóklímát, a boxok kialakítását, stb. foglalja magába), hanem a bendőkomfortot is. A bendőkomfortot pedig a tömegtakarmányok alapozzák meg emészthetőségükkel, energiatartalmukkal, következésképpen adagon belüli nagyobb potenciális arányukkal. A nyári termelést és szaporodásbiológiai állapotot pedig a kaszák indulásának időpontja határozza meg elsősorban. Ezt erősítette meg Arnold és Márk azzal, hogy az olaszperje mellett tették le voksukat, és másodszor, a 2020. évjáratra is elnyerték az Év olaszperje-szilázsa díjat (33,9% szárazanyag; 20,0% sza. nyersfehérje, 76% NDF_{48'}, 327 g/kg sza. dNDF_{48'}, 3,7 g/kg sza. nitrát). A lucerna esetében pedig Márk nem nézi a hozamot, tavasszal nap mint nap járja a területeket, és igyekszik elcsípni a kora bimbós állapotot. Mert a tehén rosszul reagál, ha öreg a lucerna. Ennek lett az eredménye

az Év lucernaszilázsa 2020. díj (38,7% sza. szárazanyag; 23,6% sza. nyersfehérje; 30% sza. NDF; >200 RFV érték).

A lucerna és az olaszperje teljes növénytermesztési részét Márk irányítja egyedül (talajelőkészítés, vetés, műtrágyázás, kaszálás, rendforgatás, silózás). A betárolás (tömörítés, taposás) Arnold területe. Gratulálunk nekik ezúton is!

És képzeljék, Arnold szabadkozott, amikor a lucernaszilázskok minőségéről beszélgettünk. Restelkedett, mert szerinte nem elég homogén náluk a lucernaszilázs takarmánybázisa. Pedig nagy odafigyeléssel próbálják a lucernát betakarítani. **Abban mindketten egyetértettünk, hogy a homogén takarmánybázis nagyobb érték, mint az Év takarmánydíja.**

ERETNEK GONDOLATOK: LUCERNA VS. OLASZPERJE

Árpád Arnold elmesélte, hogy számos kísérletet végeztek már lucernával, de nem hozott átütő eredményeket egyik sem. Kipróbáltak 7-8 fajtát több termőhelyen. 2020-ban telepítettek 60 hektár lucernát, fajtája kisvárdai Hunor. 15 év alatt ezt találták a legjobbnak a hazai területeken, jól tűri az aszályt, és 5-6 évig is bírta, ha a pocok nem rágta ki. Ez ma már csak 3 év. Vizsgálgatták a különböző termőhelyek hatását. De nem kaptak olyan számokat, amik meggyőzték volna arról, hogy náluk a lucerna 'át tudná lépni a saját árnyékát'. A jó termőterületen sem volt jelentősen kiemelkedő a hozam a gyengébb termőterületekhez képest. Egyébként éves szinten a lucernában 20-28 tonna szenázs/ha hozamokról beszélünk 4 kaszálásra. Ráadásul az ő területeiken sok a pocok, ami nagy károkat okoz a lucernában, viszont nem bántotta eddig a fűvet. Amit biztosan kijelentett, hogy nagy odafigyeléssel és gondossággal sem tudják a jó minőséget homogénebbé biztosítani lucernában. Nem elégedettek úgy, hogy az Év lucernaszilázst megcsinálták 2020-ban!

*A pocok tönkretetheti a lucernaföldet
(Olimpia, 40 ha, 3 éves telepítés)*

Milyen nehézségekről van szó a lucerna esetében? Nem csak arról, hogy pereg a levél, hogy az időjárást nagyon kell figyelni, hogy a pocoktúrásokat kell állandóan nézni, hogy nehezen erjed, hogy a 2. és 3. kaszálásnál gyorsnak

kell lenni, a hajnali munkavégzésnek pedig 'ára van'. Egy másik szempont, hogy összességében költséges géppark kell hozzá, traktorok, gumihengeres kasza, rendképző(k), járvaszecskázó, és 4-5 kaszálásra jön be annyi anyag, mint más tömegtakarmányból 1-2 kaszálásra. Tehát nem olyan a potenciális 'hozamhatékonysága', mint egy jó perjének. És 4 alkalommal kell újra felállnia a csapatnak, a gépeknek, amikor más feladatok is lehetnek (például aratás), és legalább ennyiszor merül fel az időjárási kockázat is. Persze egy telepítéssel egy vetőmag-költséggel dolgozunk 4 évig. De biztosan ez az olcsóbb? A gépparknak jelentős az amortizációs költsége, különösen akkor, amikor a 4 kaszálás miatt nagyobb üzemórával kell számolni 1 tonna lucernaszilázst éves szinten, mint a perje esetében. Amit rá kellene tenni a szilázs árára. Továbbá önmagában az össz üzemóra költsége is nagyobb 4 kaszálás esetében a lucernában a perjéhez hasonló éves összhozam mellett (perje: 20-30 tonna szilázs/ha 2-3 kaszálásra). Természetesen próbálkoztak új gondolatokkal, vettek gépeket. Szállítószalagos kaszát (nem terítik, hanem) forgatják a rendet egy Elho TR rendszellőztetővel. De tervezik a szállítószalagos rendképző beszerzését is.

Elho TR rendszellőztető

A végső döntés az, hogy bár tudnak jó lucernaszilázst csinálni, de túl nagy erőfeszítés árán, nem egyenletes minőségben, és a lucerna élettani hatása nem vetekedhet a perjével, ezért fokozatosan csökkentik a jövőben a lucerna területét az olaszperje előnyére. Eddig 200 ha lucerna termőterület volt és 100 ha olaszperje, ami ebben az évben megfordult: 200 ha olaszperje és 100 ha lucerna most a szántóföldi háttér. A lucernát fokozatosan ki fogják vonni a tömegtakarmány-bázisból. Ezen a téren a Berekfarm példáját követik, akik úttörőek voltak a lucernaszilázs nélküli, olaszperjére alapozott tejtermelésben.

ADJUK MEG A CSÁSZÁRNAK, AMI A CSÁSZÁRÉ...

De az olaszperjét másként termesztik ma, mint 10 évvel ezelőtt. Arnold hosszan beszélt a hagyományos gondolkodás okozta rossz tapasztalatokról. Ők is így kezdték: nem kell olyan sok műtrágya, mert az drága, és a hozam a lényeg (vártak a kaszák). Így dolgoztak az olaszperjével 4-5 évig, majd váltottak. Rádöbbsentek, hogy ez a növény valóban és mérhetően hálálja meg a tápanyag-utánpótlást, kiugró eredményeket lehet vele elérni hozamban (még korai fenofázisban is), emészthetőségben és fehérjetartalomban egyaránt. Kialakították a saját nitrogén-technológiájukat. Összesen 150-170 kg nitrogénhatóanyag kerül ki a növényre ősze és tavasszal, de a másodnövény nem igényes a nitrogénre, így az éves mennyiségi korláton belül tudnak maradni (3 perjekaszálással). ősze 30 kg/ha nitrogén-hatóanyag kerül ki, majd februárban

60-80 kg/ha nitrogén-hatóanyagot adnak ki, végül márciusban folyékony nitrogén-utánpótlást használnak a nitrátkockázat csökkentése érdekében. Ha elég korán történik a betakarítás, akkor belefér még egy-két kaszálás, ami mérsékli a fajlagos vetési költséghányadot az összköltségen belül. A vetésforgó pedig azért nem fog sérülni, mert utána szudánifüvet vetnek üszők részére. Így 1 hektárra vetítve 2-3 kaszálással 20-30 tonna olaszperje-szilázs és egy kaszálással 30 tonna szudánifű-szilázs terem a területen.

A Suxyl olaszperje-szilázs szecskázott (nem igényel előaprítást etetéskor), de mégis nagy strukturális hatékonyságú a bendőben. Egyenletes minőséget ad, kevésbé 'macerás' a betakarítása, mint a lucernáé. Kiválóan erjed a sok kiindulási cukor miatt. Ráadásul a tehén is meghálálja a zsenge fűszilázst, különösen nyáron.

TECHNOLÓGIA

Biztosan sokan kíváncsiak, hogy készült a díjnyertes lucerna- és olaszperjeszilázs. Nincsenek titkok, a tényeket szívesen közreadják.

A díjnyertes lucernaszilázs technológiája

Elővetemény: búza elővetemény

Tápanyagpótlás: 2017 vetés előtt 800 kg 9-25-25 NPK és 2018/ 2019/ 2020 márciusában 200 kg pétisó plusz rétbورونا

Vetés (idő, vetőmag): 2017. március 20-25., 20 kg/ha

Fajta: Olimpia vetőmag

Betakarítás: 2020. május 2-5. csillagbimbós állapot, szárazanyag 33-40%, szecskaméret 30-50 mm

Silózás (szállítás, taposás): Claas Jaguár 870 járvaszecskázó kizárólag letolókocsra fújta a lucernát, melyről egyből a hurkatöltőbe lett leürítve (alacsony hamutartalom)

Adalékanyag: Lalsil Dry adalékanyag. Költséges, de hatékony szer. Ez még nem okozott csalódást a lucernában, többször próbáltak az elmúlt 10 évben ezen spórolni, de annak sajnos mindig meglett a negatív eredménye. Volt olyan tétel is, amit ki kellett dobni 2019-ben.

A díjnyertes olaszperje-szilázs technológiája

Elővetemény: búza elővetemény

Talajelőkészítés: tarlóhántás 1 sor rövidtárcsával júliusban. Előtte 5 évig mindig mélylazítottunk. Ma már tudjuk, hogy ezt nem szabad, mert kiszárítjuk és nagyon felrögzöljük a talajt. Foltos, gyenge, vontatott kelés lett mindig az eredménye. Nem igényli az olaszperje a lazított talajt, sőt, inkább a tömörebb talajban könnyebb megfelelő mélységbe rakni a vetőmagot. Ez az elmúlt 3 év tapasztalata.

Tápanyagpótlás:

- 2019. szeptember vége 300 kg/ha 9-25-25 NPK
- 2020.02.18. 200 kg/ha pétisó
- 2020.03.21. 150 kg/ha 30% nitrosol

Vetés (idő, vetőmag): október 1-3., 30 kg/ha

Fajta: Suxyl

Betakarítás:

1. kaszálás

2020.04.26. kaszálás,
2020.04.27. rendszellőztetés,
2020.04.27-28. silózás

Nitrosol kezelés

2. kaszálás

2020.05.22. kaszálás délelőtt
2020.05.22. rendszellőztetés délután
2020.05.23. silózás

Nitrosol kezelés

3. kaszálás

2020.06.29. kaszálás (nem kell rendszellőztetés a meleg miatt)

2020.06.30. silózás

Silózás: Claas jaguár 870 járvaszecskázó a letolókocsra fűjja a csecskát, és utána bele egyből a hurkatöltőbe (alacsony hamutartalom)

Hozam:

1. kaszálás: 12,5 tonna szilázs/ha

2. kaszálás: 8 tonna/ha (nem volt eső az első kaszálás után, csoda, hogy egyáltalán volt növedék)

3. kaszálás: 9 tonna/ha

Mindösszesen: 29,5 tonna szilázs/ha

Adalékanyag: Lalsil CI. A telep szerint a tiszta, nem földes olaszperjére kevésbé költséges adalékanyag is megfelelhet, kipróbáltak számos adalékanyagot, mindegyik működött az ő technológiájuk mellett.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Talán már értik, miért meséltem el a Zsadányi Malom '97 Kft. 'újkori' történetét, nem az alapítástól, hanem a változás és a fejlődés fázisában. Mások eladják a telepüket és az állataikat, ők fenntartanak, fejlesztenek. Amit az utószóban szeretnék kiemelni, mint tanulságot, az a tulajdonosi szemlélet a gazdasági fenntarthatóság oldalán, a régi gondolatok alázattal való meghallgatása és 'validálása' egy új, nagy termelésű időszakban, a tejre fókuszált tömegtakarmány-termesztési stratégia, sok töprengés, házi kísérletek, és végül, de nem utolsósorban

a kitartás a nehéz időszakokban. Van még valami, amit nehéz leírni szavakkal, talán az elhivatottság lenne a legjobb szó. Amikor szabadidőt nem kímélve, az időjárást, az anyagi és fizikai nehézségeket legyűrve halad valaki előre, mert hisz valamiben... és a szándék ereje megteremti az utat.

Szerintem egy édesapa a messze távolban most nagyon büszke a fiai eredményeire, és jó kezekben látja, amit megteremtett nekik.

